

könyvespolc

Attenborough édenkertje

Több mint harmincöt évvel ezelőtt készítette első televíziós természetfilmjét David Attenborough. Az akkor már híres (sőt Hollywoodban is forgató) rendező, Richard Attenborough öccsét a BBC bízta meg azzal, hogy készítsen a mozgalmasabb televíziózásra vágyó brit nézők számára egy nyugat-afrikai sorozatot Zoo Quest címmel. A sorozatnak óriási sikere lett. Ahogyan Cousteau kapitány a tengeralföldi világ leg híresebb népszerűsítője, Attenborough a szárazföldi természetfilmezés jelképévé vált.

A magyar közönség 1990 óta négy sorozatát és hat könyvét élvezhette, utóbbiak néhány hónap alatt tűntek el a könyvesboltokból. A hetedik kiadvány nemrég jelent meg a Park Kiadó gondozásában „Az első édenkert – A Földközi-tenger világa és az ember” címmel, és valószínűleg ez sem éri meg a könyvesboltokban a nyarat.

Attenboroughnak ez a műve eredetileg 1987-ben jelent meg Londonban a Collinsnál. Legkiforrottabb természettudományos munkájának tartják, amelyet „jókedvében forgatott”, ahogyan Cousteau is jókedvében töltött egy évet Új-Zélandon. Persze könnyű jó könyvet írni a világ közel 300 millió Földközi-tengert imádó emberének – írta erről a szerző – hiszen itt található a világ négy leglátogatottabb turistacélpontja: a Francia Riviéra, Itália, Egyiptom és főleg Görögország és a görög szigetek, ahol az európai kultúra bölcsője ringott.

Attenborough – akit a legszebb angol nyelvet beszélő tudósoknak is tartanak – a földközi-tengeri térség gyógyíthatatlan szerelmese. Minden érdekli, ami kultúra, természet, mítosz, történelem vagy földrajz, de mint kiérlelt gondolko-

dót elsősorban a folyamatok érdeklik. Hogyan került az első európai civilizációt létrehozó ember Kréta szigetére, és milyen körülmények kellettek ahhoz a ma már ismeretlenül harmonikus kultúrához, amelyet a mítoszok hoztak létre? Mi volt a szerepük a kréti és az egyiptomi szent állatoknak, melyek a knosszoszi palotában éppúgy otthagyták nyomaikat, mint a nagy piramisokban. Mi és a spányol vagy Rhone-völgyi emberek – az első igazi festőművészek – títka? Hogyan tűnt ebből az édenből az erdő, amely valaha az egész görög szigetvilágot (Krétát is) borította, s melyről Homérosztól is oly sokat olvasunk? Mi lett a görög és a római kultúra hatása, amely a barbárrá vált Európában talán feledésbe merült volna, ha keletről érkező betolakodók, az iszlám hívei nem élesztik fel? Izgalmas kérdések nemcsak a korábbi sorozatok rajongóinak, hanem azoknak az olvasóknak is, akik egyszerűen többet akarnak tudni a nyaraláskor már megcsodált helyekről.

Attenborough igazi mesélő tudós és a legkevésbé sem sznob. Mesél a Santorini vulkánkitörése és a földrengések után újra és újraépített labirintusról, mesél a görög olajbogyó szüretéről, amelyet ma is ugyanúgy végeznek, ahogy egy Kr. előtt 520 tájáról származó váza mutatja, érdeklő a pestisjárvány és a bordeauxi borokat kis híján kiirtó filoxéra, a Borghiák mérgei és velencei hajóhad. Az édenkertről szóló mesék bódítóak és az ember csak azt sajnálja, hogy ez a gyönyörű fotókkal és szemléletes rajzokkal illusztrált könyv nem kétszer terjedelmesebb, mint amilyen valójában.

(David Attenborough: Az első édenkert – A Földközi-tenger világa és az ember; Park Kiadó)

Panek József

• Máder Béla az összegekről

Felsőoktatási tankönyvtámogatás

• Budapest (MTI)

A napokban hozzák nyilvánosságra a felsőoktatási tankönyvtámogatási pályázat kuratóriumának döntését, de a testület az elmúlt évi 600 millió forint helyett az idén csak 450 milliót oszthat szét a kiadók között – nyilatkozta Máder Béla, a kuratórium elnöke, a József Attila Tudományegyetem könyvtárának főigazgatója.

A pályázat első évében, 1997-ben a képzési normatíva 3 százaléka (600 millió forint) felett rendelkezhetett a kuratórium, amelyből több mint félezer könyv megjelenését támogatták a kiadási költségek felével.

Az érintettek a hallgatói normatíva ismeretében és a

hallgatói létszám növekedése alapján joggal remélhették, hogy a felosztható összeg akár több száz százalékkal gyarapszik. Az elmúlt évi költségvetési törvény azonban a képzési és létesítményfenntartási normatíva 1 százalékában (450 millió forint) szabta meg a felsőoktatási tankönyvek és szakkönyvek támogatására fordítható összeget. Ebből a pénzből csak alig 250 kiadványt tud támogatni a kuratórium.

A testület elnöke hozzátette: a kuratórium döntése során szinte teljes mértékben a szakszűrő véleményére támaszkodik, általános szempont az alaptankönyvek támogatása és a magyar nyelvű tudományosság ápolása.

• Gurul a hólabda: Szeri Istvánhoz

„Ma is működik a kontraszelekció”

Szalay István polgármester nem egyetemi embernek, hanem Szeri Istvánnak gurította a hólabdát. Mondván, nem árt, ha a helyi felsőoktatást megnézzük egy kívülről szemével is. A Tisza Volán vezérigazgatója, a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke persze csak részben kívülről áll. A JATE jogi karán végzett, azóta kamarai tisztsége és közéleti szerepe révén is kapcsolatban van az universitas intézményeivel.

• Igazgató úr, jó tanuló volt az egyetemen? Sokat tanult?

– Cum laude végeztem, általában négyes rendű voltam. Nem tanultam sokat, legalábbis azokat a tárgyakat nem, amelyeket kevésbé szerettem. Mindent az utolsó pillanatra hagytam. A vizsgaidőszakok így állandó rettegésben teltek, hogy be tudok-e vágni kétezer oldalt pár nap alatt. Mindig a gazdaság érdekelt jobban, így a polgári jogi szerződészek, az államjog, a nemzetközi magánjog voltak a kedvenc tárgyaim. Ezeket rendszeresen megtanultam, hozzáolvas-tam a kötelező tananyaghoz. Egy-két tárgyból volt utóvizsgám, de egyszer nagyot buktam: nemzetközi jogból Nagy Károly professzornál. Csak dékán engedéllyel sikerült levizsgáznom, igaz, akkor ötösre. Addigra megtanultam az anyagot, a professzor pedig mindig a felkészültséget nézte, nem azt, hogy kinek, milyen az előélete.

• Úgy tűnik, soha nem készült jogásznak.

– Valóban nem gondolkodtam a jogi pályában, a családban sincs jogász. Hamar rájöttem, hogy ez a pálya nem nekem való, az egyetem után nem is jogászként helyezkedtem el.

• Hogyan került a Volánhoz?

– Kiskunfélegyházáról jöttem az egyetemre, a feleségem viszont szegedi volt, így mindenképpen itt akartam maradni. A gazdasági jog, a közlekedés érdekelt, így a Volán, mint cég ideális munkahelynek tűnt. Igaz, először nem gazdasági vagy jogi munkakörbe vetek fel: klubvezető és népművelő voltam. Azután végigjártam a ranglétrát. Kereskedelmi osztályvezető-helyettes, majd üzletpolitikai önálló osztályvezető, később marketing önálló osztályvezető voltam. Innen pályáztam meg az igazgatói posztot 1990-ben. Közben levelezőn elvégeztem a budapesti közgazdasági egyetemet, és marketing szakközgazdász képzést is szereztem.

• Gondolom, saját pályájának vargabetűje miatt támogatja, hogy legyen Szegeden is közgazdászokképzés.

– A kamara erkölcsileg és anyagiilag is támogatja a képzést. Nagy eredménynek tartom, hogy létrejött a tan-székcsoport, és remélem hamarosan az önálló kar is megalakul. Persze, tudom, hogy óriási a vidékiek hátránya a fővárosiakkal szem-

Dr. Szeri István: soha nem készültem jogásznak. (Fotó: Miskolczi Róbert)

ben. Már az én időmben is az számított közgazdásznak, aki Budapesten végzett, pedig akkor már Pécsen is volt képzés. De a helyi gazdaságnak mindenképpen sokat jelent, hogy nem feltétlenül kell a fővárosba mennie annak, aki közgazdász akar lenni. Mert aki egyszer el-megy, nemigen jön vissza.

• Milyennek látja a gazdaság és az egyetemek, főiskolák kapcsolatát?

– Többször jártam az Egyesült Államokban, és láttam, milyen egészséges szimbiózisban él ott a gazdaság és a felsőoktatás. Az alapkutatást az egyetemek végzik, a vállalatok pedig anyagilag támogatják a fejlesztési alapjukból. Az alkalmazott kutatás részben az egyetemeken, de nagyobb részt kint, a vállalatoknál folyik, egyetemi emberek irányításával. Ez a szimbiózis azért működik jól, mert az amerikai tudósok nincsenek elzárva az elefántcsonttornyaikba. Kint élnek a vállalatoknál, és megtalálták a hangot a technokratákkal. Magyarországon – nemcsak Szegeden – az egyetemi és a vállalati kutatás egészségtelenül elkülönül egymástól. Jó néhány vállalat szerep-zavarban van, mert olyan alap-kutatási témákkal is foglalkoznak, amelyekhez nincs meg náluk a megfelelő szűrkeállomány. Ugyanakkor a magyar egyetemek is tudat-hasadásban vannak, mert olyan speciális alkalmazott kutatásba mennek bele, amely nem az egyetem feladata lenne. Olyan kutatási programokat indítanak, amelyekre nem vevő a gazdaság. Márpedig a gazdaság csak olyan kutatásra ad pénzt, amit fel tud majd használni. Akkor lehetne rendet tenni, ha mindkét fél megtalálná a saját feladat-körét.

– Igen nagy szükség van. Eppen most adtunk megbízást egy „társadalomtudósoknak” arra, hogy szintetizálja és elemezze a megye gazdaságáról megjelenő értékeléseket. Fel lehet használni a társadalomtudományokat a vállalati prognózisok, stratégiai tervek készítésében vagy a piackutatásban is. A közlekedés területén például jó lenne pontosan tudni, mit akar, mit vár el a társadalom, mit fognak csinálni az emberek, milyen motivációk alap-jának. Ilyen vizsgálatokra a vállalatoknak nincs kapacitásuk, hiszen a napi munkával vannak elfoglalva.

– A középfokú szakképzés a rendszerváltás óta a kamarák hatásköre, az egyetemek és főiskolák pedig most indítják a felsőfokú szakképzési programokat. Jó irányba halad a magyar szakképzés?

– Úgy látom, lassan elju-

tunk ahhoz az ideális állapothoz, hogy valóban a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szakembereket képezzük. Korábban a szakképzés és a felsőoktatás teljesen elkülönült egymástól, és valaki vagy szakmát tanult középszinten, vagy egy meglehetősen nehéz felvételi rendszeren keresztül öt évig tanult valamit az egyetemen, aminek vagy volt köze az élethez, vagy nem. Most a kettő összeérni látszik, és rugalmas áthaladást biztosít a tanulni vágyóknak. Vagyis a dolog jó irányba halad. Ami nagyon hiányzik Szegeden, az a műszaki értelmiség képzése. Ezt a hiányt jó lenne mielőbb pótolni.

– Milyen tervei vannak a saját jövőjét illetően? Gondol-e esetleg politikai vagy államigazgatási szerepre?

– Politikai szerepet nem válllok, bár többször, többen megkerestek már. A magyar önkormányzati rendszert alapvetően rossznak tartom, mert a polgármestereknek nincs valós hatalma, a képviselők pedig elbújhatnak a testületi döntések mögé. Nincs felelőse annak, ha valahol éveken keresztül nem történik, nem fejlődik semmi. Ráadásul sok helyen a mai napig kontraszelekció működik. Nincs biztosítva a megfelelő visszavonulás sem; nálunk ma kudarcnak számít, ha valaki egy idő után úgy dönt, hogy leköszön. Az államigazgatás pedig nem nekem való, bár ilyen jellegű felkérést is kaptam. Nem tudnék elviselni olyan munkahelyet, ahol nagyobb a bürokrácia, mint egy vállalatnál.

• Kinek gurtja tovább a hólabdát?

– Szabó Imrénék, a JATE kancellárjának. Egyrészt azért, mert ő az egyetemen belül a gazdasági ügyekért is felelős, másrészt, mert tanársegédje idején az oktatóm volt.

Keczer Gabriella

Távoktatási megállapodás

• Budapest (MTI)

Három megyei jogú város, Eger, Pécs és Szombathely polgármesterei távoktatásról szóló egyezményt írtak alá a Budapesti Műszaki Egyetemmel.

A régiók gazdasági fellendülésének egyik legfontosabb feltétele a szellemi erőforrások jelenléte, ennek kapcsán pedig a gazdaság változó igényeinek megfelelni képes munkavállalók képzése, átképzése. E felismerés vezette a feleket a megállapodás megkötésére – derül ki a tájékoztatóból.

Az együttműködés szerint: a felek „a meglévő bázisokra építve megteremtik a hagyományos és elektronikus alapokon nyugvó távoktatás bevezetésének, valamint a kapcsolódó konzultációs és vizsgaközpont alapműködésének feltételeit” a munkaerőképzés átalakítása érdekében.

A megállapodás létrejöttét Kiss Péter írásban köszönte. A levélben a munkaügyi miniszter felhívta a figyelmet arra, hogy a gazdasági átalakulás és a külföldi tőke beáramlásának lényeges előfeltétele az új igényekhez gyorsan alkalmazkodó munkaerő.

Ezzel kapcsolatban a távoktatás lehetőségeire hívta fel a figyelmet a miniszter levelében.

Technikai korszerűsítés

• Munkatársunktól

Az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért pályázatot hirdet felsőoktatási intézmények részére nagyműszerek, oktatástechnikai rendszerek korszerűsítését és kihasználtságuk hatékonyságának fokozását elősegítő kiegészítő alkatrészek, eszközök beszerzésére, szoftverfejlesztésekre.

A felosztható forrás 51,5 millió forint. A pályázatnak be kell mutatnia – a bővítésre, korszerűsítésre javasolt berendezéssel, rendszerrel eddig elért tudományos és oktatási eredmények mellett – a megpályázott fejlesztés teljesítménynövelő hatását. Az igényelhető összeg pályázatonként legfeljebb 1,5 millió forint.

A pályázatot karonként vagy intézményenként nyújthatók be. Több pályázat benyújtása esetén feltétlenül mellékelni kell a kari vagy intézményi rangsort. Interdiszciplináris, több tudományág számára dokumentáltan használható fejlesztések az elbírálásnál előnyben részesülnek.

A pályázati ciklus 1999. június 30-ával zárul. A pályázatot három példányban kell benyújtani az e célra készült formanyomtatvány kitöltésével március 16-ig az alábbi címre: Kurátor Alap- és Alapítványkezelő Kft. 1364 Budapest, Pf. 285. (1054 Budapest, Báthory u. 20.). A kuratórium május 31-éig dönt a támogatott pályázatokról. A támogatás folyósítása – a szerződéskötések ütemétől függően – júliusban várható.